

TRON STEFFEN WESTBERG

GAMMELPOLS

-
1. **POLS ETTER HENNING TRØEN** 1:34
  2. **POLS ETTER JØRGEN WEHN** 1:40
  3. **POLS ETTER MARTA-JOHANNES** 1:28
  4. **POLS ETTER HENNING TRØEN** 1:33
  5. **LEKEN ÅT GAMMEL-KALSA** 1:59
  6. **PÅSKLEK II** 2:01
  7. **STORKAREN** 1:37
  8. **POLS ETTER HENNING TRØEN** 1:38
  9. **POLS ETTER JØRGEN WEHN** 1:39
  10. **LEKEN HASS GAMMEL-MØLLER** 1:38
  11. **HESJEVEDLEKEN** 1:38
  12. **POLS ETTER ANDERS FLATEN** 1:37
  13. **LEKEN HINNES SOFIA RÅEN** 1:39
  14. **POLS ETTER MARTA-JOHANNES** 1:41
  15. **GAMMELFØRKJELEKEN** 1:30
  16. **POLS ETTER HENNING TRØEN** 1:44
  17. **POLS ETTER MARTA-JOHANNES** 1:52
  18. **POLS ETTER JØRGEN TAMNES** 1:39
  19. **HJULMAKARLEK II** 1:47
  20. **STORHURVEN** 1:37
  21. **POLS ETTER HENNING TRØEN** 1:31
  22. **POLS ETTER IVER J. TAMNES** 1:30
  23. **POLS ETTER HENNING TRØEN** 1:37
  24. **POLS ETTER HENNING TRØEN** 1:54
  25. **KJOSTADLEK III** 1:38
  26. **POLS ETTER JØRGEN WEHN** 1:47

TRON STEFFEN WESTBERG

Vår spellmannskarriere startet langs elva Borga, ei flott aureelv som renner gjennom vår barndoms bygd Brekken. Som gutter flest var vi sent og tidlig nede ved elva, og fisket så snart anledningen bød seg. Tron var tidlig ute med å mene at vi burde fiske lenger nede mot osen i Aursundsjøen, for der var sjansen for storfisk større. Mange storaurer er landet siden den gang! Etter fiskesesongen i 1978 begynte vi på felekurs med Annar Gjelten (1934–2003) som læremester. Ivrige var vi, og frøet som ble sådd denne høsten har nå spirt i over 30 år. Gamle gode leker som vi fikk lære i ung alder av gammelgubban i Brekken Spellmannslag, blomstrer som aldri før, og beviser vel hvor tidløs denne musikken er.

Tron har alltid hatt en spesiell gjø i fela og en spillestil som har fenga både dansere og publikum. Ikke minst har jeg hatt et stort personlig utbytte av å ha hatt Tron som sparringspartner gjennom alle år. Således ser jeg alltid fram til at vi kan dra opp felene og spille sammen. Som kamerat har jeg også fått være med Tron gjennom mange av livets faser, ingen har jeg vært så forbannet på og ingen så glad i. Jeg kan fortsatt ikke glemme hvor stolt jeg var da kongepokalen var sikret på Oppdal i 1999. Jeg er glad for at Tron har valgt å spille inn ei plate kun bestående av gammelpols, for jeg vet at det er disse lekene som gjør han best.

MAGNE EGGEN HAUGOM

Folkemusikken fra Røros er bruksmusikk som det skal danses til. Når jeg lytter til gamle opptak av spellmenn født i 1880- og 1890-årene, mener jeg at det er «spell til dans» som kommer til uttrykk i spillemåten. Det er ikke først og fremst om å gjøre å spille pent og rent, men å få danserne ut på golvet og gi dem god danse-takt. Polsens energi og driv skal appellere til danseren, og intensiteten må holdes oppe for å holde dansen i gang. Gammelpolsene er ekstra godt egnet til å skape liv på dansegolvet, da det er disse lekene som har mest dybde og sug i seg. Jeg har valgt ut et knippe gammel-polser som jeg synes har den villskapen og krafta som skal til for å få god dans. Flere av dem er ikke innspilt tidligere.

1. POLS ETTER HENNING TRØEN

Henning Jonssen Nordbrekken (1834–1917), kalt Henning Trøen, står kanskje som den viktigste tradisjonsbæreren i Brekken. Han fikk lære bort det meste av sitt repertoar til Anders Sjøvold (1883–1975), som igjen videreførte dette materialet til medlemmer i Brekken Spellmannslag. Det sies om Henning Trøen at hans polser var så ville og fulle av liv at ingen kunne sitte stille når han spilte. Det hevdes også at i et bryllup en gang der flere av de dyktigste spellmennene fra Rørosstraktene var til stede, var Henning Trøen «verst tå om». Denne polsen har jeg lært fra et opptak Sven Nyhus gjorde av Anders Sjøvold i 1954. Anders Sjøvold forteller at denne polsen «rev Trøen te gangs når n spella n». Av den grunn kaller vi i Brekken Spellmannslag denne polsen for «Rivarn åt Trøa», men den spilles i en litt annerledes variant i laget.

2. POLS ETTER JØRGEN WEHN

Jørgen Wehn (1834–1921), på folkemunne kalt Jørn Wehn, var fra Ålen. Han fortalte til en slektning at han lærte sine første toner på fela av morbror Anders J. Reitan (1826–1872), og første leken han lærte var Gammel-Erik-leken, den som i dag kalles «Ha u sjitt nåa gammal kjerring». Dette var i 1853, da Jørgen var 19 år. Jørgen Wehn jobbet en periode med registrering av matrikkelen i Norge og sist var han stasjonsmester ved Haltdalen Togstasjon. Jørgen var også en av de første som deltok på kappleik med vanlig fele. Dette skjedde

under landskappleiken i Bergen i 1912. Dommerne kommenterte at Jørgen hadde spilt sine polser ypperlig, men da det ikke var noen klasse for vanlig fele ble det heller ingen premiering. Både i Brekken og på Glåmos spilles noen polser som kalles «Pols etter Jørn Wehn». Denne leken har jeg lært i Brekken Spellmannslag og etter opptak av Anders Sjøvold.

3. POLS ETTER MARTA-JOHANNES

Johannes Ingebriktsvold (1899–1986), kalt Marta-Johannes, var fra Martavollen nordmed Aursunden. Han var fra en stor spellmannsslekt, og sammen med sine brødre, som alle spilte fele, oppstod begrepet «Marta-karan». Disse ble regnet å være noen av de beste spellmenn i Rørosdistriktet i sin tid. Denne polsen har jeg lært av Jørgen I. Tamnes (1915–2000), som i sin ungdom fikk lære mange leker av Marta-Johannes.

4. POLS ETTER HENNING TRØEN

Dette er en av forholdsvis få leker i C-dur i tradisjonen i Brekken. Polsen har jeg lært fra opptaket Sven Nyhus gjorde av Anders Sjøvold i 1954.

5. LEKEN ÅT GAMMEL-KALSA

Anders Karlsen Sundt (1848–1936), kalt Gammel-Kalsen, var fra Kalsagården i Feragen. Han var spellmann og videre opphav til spellmannsslekta Sundt i Feragen. Denne polsen har jeg lært av hans barnebarn Annar A. Sundt (1919–1990), som gjennom flere år var musikalsk leder i Brekken Spellmannslag.

6. PÅSKLEK II

Denne polsen, og like ens Påsklek I, skal være laget av Iver Christensen Kurås (1789–1860) fra Glåmos. Det er blitt fortalt at de gamle felespillerene «tøkte det va så mye solskin ti Påsklekom». Jeg har lært denne av Harald Gullikstad.

7. STORKAREN

Dette er en vanlig brukt «marråske» på Glåmos. Et samlebegrep for leker på oppstemt ters er «marråskeleka», og disse ble spilt når det lidde på marråssida for å skifte stemning i spillet og holde liv i folket og dansen. Polsen har jeg lært av Harald Gullikstad.

8. POLS ETTER HENNING TRØEN

Denne polsen har jeg lært fra opptaket Sven Nyhus gjorde av Anders Sjøvold i 1954. Polsen kalles også «leken hass Koj-Jens» på Glåmos, etter felespilleren Jens Nyplass (1897–1955).

9. POLS ETTER JØRGEN WEHN

Polen har jeg lært i Brekken Spellmannslag, og den er en mye benyttet G-dur-pols i laget.

10. LEKEN HASS GAMMEL-MØLLER

Brostrup Marius Møller (1841–1908) var gjennom mange år distriktslege på Røros. Han var mye rundt i Røros-distriktet i embets medfør og ble også kjent ute i bygdene rundt Røros. Han levde seg inn i miljøet i Røros-distriktet og var veldig godt likt. Denne leken holdt han særlig av og derav navnet. Leken har jeg lært i Brekken Spellmannslag.

11. HESJEVEDLEKEN

Det fortelles at en «vinn-kar» fra Heimdal trallet denne leken mens han bar sammen staur på Vintervollen ved Glåmos. Polsen spilles både på Glåmos og i Brekken, men i ulike varianter. Her spilles varianten fra Brekken.

12. POLS ETTER ANDERS FLATEN

Anders Borgos (1888–1959) var fra gården Flaten i Brekken og ble kalt Anders Flaten. Han var felespiller, og i tillegg en «hendt» mann som bygde en del feler. Polsen har jeg lært i Brekken Spellmannslag.

13. LEKEN HINNES SOFIA RÅEN

Ane Sofie Tamnes (1807–1893) ble gift på gården Råen nordmed Aursunden, og ble kalt Sofia Råen. Hun var en dyktig trallerske, og leken fikk navn etter henne fordi hun så ofte trallet denne. Polsen har jeg lært i Brekken Spellmannslag, men slik jeg spiller leken er den nok en blanding mellom Brekken- og Glåmosvarianten.

14. POLS ETTER MARTA-JOHANNES

Denne polsen har jeg lært av Jørgen I. Tamnes (1915–2000).

15. GAMMELFØRKJELEKEN

«Gammelførkje» er begrepet som ble brukt om kvinner som hadde passert en viss alder og fremdeles ikke var gift. Leken har jeg lært av Jørgen I. Tamnes (1915–2000).

16. POLS ETTER HENNING TRØEN

Lært fra opptaket Sven Nyhus gjorde av Anders Sjøvold i 1954.

17. POLS ETTER MARTA-JOHANNES

Denne leken er antagelig en variant av Loftsleken som den kalles på Glåmos. Leken har jeg lært av Jørgen I. Tamnes (1915–2000).

18. POLS ETTER JØRGEN TAMNES

Denne polsen lagde Jørgen i sin ungdom da han var på sitt mest aktive som spellmann på fester rundt om på lokalene nordmed Aursunden. Han fortalte at han «laut spe på med lite C-dur-leka».

19. HJULMAKARLEK II

Denne er én av to polser som i Brekken kalles Hjulmakarleke, og går på trollstemt fele. Hjulmakeren lagde hjul og hadde en viktig rolle i gruvedriften på Røros. Polsen har jeg lært fra opptaket Sven Nyhus gjorde av Anders Sjøvold i 1954.

20. STORHURVEN

Denne varianten av polsen har jeg etter Annar A. Sundt (1919–1990) fra Feragen.

21. POLS ETTER HENNING TRØEN

Polsen har jeg lært fra opptaket Sven Nyhus gjorde av Anders Sjøvold i 1954.

22. POLS ETTER IVER J. TAMNES

Leken har jeg lært av Jørgen Tamnes som hadde den etter sin far, Iver J. Tamnes (1889–1980). Polsen er en raring da det er 5 takter i første vendinga og 10 takter i andre.

23. POLS ETTER HENNING TRØEN

I Brekken Spellmannslag blir denne polsen også kalt «Lorentz-Steffa-leken» fordi første vendinga ligner noe på polsen «den Lorentz-gamla tralla når Storbrekkingen før åt jorden», og andre vendinga er lik andre vending i «Steffaleken», en pols som har fått navnet sitt etter den velkjente spellmannen Steffen Henningsgård (1829–1902) i Brekken.

24. POLS ETTER HENNING TRØEN

En «måråsleke» jeg har lært i Brekken Spellmannslag og etter opptak av Anders Sjøvold.

25. KJOSTADLEK III

Denne er én av i alt fire leker som har navnet Kjostadlek. Disse polsene fikk Sven Nyhus lære av Henrik Møllmann (1883–1972) i 1952, og de har siden den gang vært trollstemtlekene i Glåmostradisjonen.

26. POLS ETTER JØRGEN WEHN

Denne leken fikk jeg lære av Jørgen Tamnes en gang først på 80-tallet. Dette er en variant av pols nr. 2 på denne CD'en. Jørgen hadde denne polsen etter Marta-Johannes.

GAMMELPOLS

I folkemusikkmiljøet i Rørosdistriktet møter man gjerne begrep som *gammellek* eller *gammelpols* når felespelmenn skal framføre de riktig gamle og gode polsslåttene, og alle kjennere av Rørosmusikken nikker anerkjennende når spelmanen annonserer at han skal spille en gammelpols. Da venter man seg noe spesielt. Men hva er det egentlig som skjuler seg bak dette begrepet?

Blant spelmenn her i landet finnes det klare oppfatninger om hva som er gammelt og hva som er nytt i innenfor tradisjonsmusikken. Slik har det også vært langt tilbake i tiden. På samme måte har det eksistert klare oppfatninger om hva som er lokalt og hva som er fremmed. Helt fra de eldste kildene, kanskje bortsett fra i deler av konsertspillet blomstringstid, har vanligvis lokalt og gammelt stått for det positive, mens fremmed og nytt har representert noe som har vært mindre bra. I Rørosdistriktet avspeiler disse verdinormene seg i bruksterminologien når man karakteriserer de ulike polstypene.

Innenfor folkemusikk- og folkedansmiljøet på Røros opererer man gjerne med tre hovedtyper av polser; *gammellek*, *skitlek* og *svensklek*. Rangeringen er her helt tydelig. De eldste og mest lokalt pregete polsene, gammellekene, regnes som de klart beste og mest verdifulle. Dernest følger som regel de såkalte skitlekene. Disse lekene kan gjerne være både lokale og av en viss alder, men mangler gammellekenes sterke stilmessige lokalpreg, noe som gjør at også spelmenn utenfor distriktet kan framføre disse lekene med en viss troverdighet. Til slutt finner vi det som av mange regnes som den laveste kategorien, svensklekene, som ofte er importert fra Sverige i nyere tid, dvs. i løpet av 1800-årenes siste halvdel eller på begynnelsen av 1900-tallet. Her finner vi både masurkaslåtter og hamboer, men også en god del svenske polskalåter med et litt nyere preg. Flere av disse slåttene kan imidlertid ha kommet til Rørosområdet allerede på begynnelsen av 1800-tallet, om ikke enda tidligere.

Begrepet lek har i Rørosdistriktet historisk sett nesten utelukkende vært benyttet om polsmelodier som et

synonym til slått, og skal man framføre en pols sier man gjerne at man skal spille en lek. Spiller man andre slåtter sier man som regel heller at man spiller en reinleder, en vals, en bruremarsj etc. Men betyr dette derfor at begrepene gammelpols og gammellek er helt synonyme?

Blant de eldste og mest særpregete polsene, gammellekene, finnes det en spesiell gruppe polser som særlig i Brekken og i de østlige deler av Røros har gitt opphavet til begrepet gammelpols. Disse polsene har som sitt viktigste kjennemerke at de starter med en pause, som regel en åttendelspause, eller noe sjeldnere en fjerdedelspause. Dette er et særtrekk som har skapt en del problemer spesielt for de mindre erfarne danserne, som ofte oppfatter den første tonen som optakt og dermed starter dansen på spelmanens andre taktslag. Lokalt kalles dette gjerne å danse «breddamed» takten, dvs. ved siden av eller utenfor spelmanens takt. Noen vil også si at man danser i mottakt. Når man vet at rørospolsen ofte spilles med både asymmetrisk takt og spesielle betoningar skjønner man at dette lett vil kunne skape store problemer for kommunikasjonen med danserne.

I tillegg til den forsinkete åpningen er et annet viktig kjennetegn ved gammelpolsene at strøket på treeren i vendingens siste takt bindes sammen med eneren i åpningstakten i neste vending eller i reiprisen. Dette skjer i mange av gammelpolsene, men slett ikke i alle.

På grunn av at begrepene gammelpols og gammellek i stor grad brukes om hverandre og likevel ofte kan ha forskjellig innhold har flere i dag begynt å bruke begrepet toerpols om den gruppen av polser som starter på det andre taktslaget, dvs. gammelpolsene i Brekken og flere andre steder i Rørosdistriktet. Polsene som begynner på det første taktslaget, dvs. på fulltakt, kalles tilsvarende enerpols. Slik får man skilt fra hverandre begrep som henspiller på antatt alder og begrep som betegner to ulike og klart definerte karaktertyper av polsen. Enda viktigere blir dette skillet når vi vet at det også finnes melodier av samme slag som toerpolsen både i Sverige, først og fremst i Jämtland og i Dalarna (polska), og i andre norske bygder. Men både i Valdres og på Nordvestlandet, hvor det i eldre kilder finnes eksempler på springar eller springdans som begynner

på det andre taktslaget, er denne delen av slåttetradisjonen blitt borte i nyere tid.

I sin hovedoppgave om toertakten i polsspillet i Rørosområdet (Rff-sentret 1994) konkluderer Eva Hov med at toerpolsen delvis kan forklares som en spillestil, men samtidig er det noe ved melodioppbyggingen som gjør at en del polser alltid blir spilt i toerform. Toerformen blir helst brukt sammen med en eldre spillestil og helst på leker med alderdommelige stiltrekk. Slik sett kan kanskje fortsatt begrepet gammelpols forsvares. Hov mener å ha funnet klare tegn til at toerformen kan ha oppstått i eldre tider gjennom møtet mellom den tyske og polske taktoppfatningen, som historisk sett er to ulike måter å oppfatte rytmen i tredelt takt på. Den polske taktoppfatningen har kortere toner i starten og lengre toner i slutten av takten (retarderende rytme), samtidig som den begynner rett på melodien uten optakt og har såkalt kvinnelig slutt med en halvnote som avslutningstone på det andre og tredje taktslaget. Noen kaller også dette for masurkarytme. Den tyske taktoppfatning har på sin side de lengste tonene først i takten (akselererende rytme), ofte optakt på treeren og mannlige slutt med en halvnote på eneren og toeren i avslutningstakten. Denne taktoppfatningen kan med en viss rett karakteriseres som valserytme.

Hvis vi så vender tilbake til Rørosdistriktet og gammelpolsen er det ingen tvil om at det nettopp er i denne kategorien leker at vi finner svært mange av de beste og mest særpregete polsene. I Brekken kan en god del av disse lekene føres tilbake til storspelmenn og rike slåttekilder som Henning Trøen (1834–1917) og Post-Anders Sjøvold (1883–1975), foruten Elven-karene og spelmennene på Martavolden ved Aursunden (Myrmo, Ingerbrigtsvold). Det er imidlertid ingen andre som forbindes så sterkt med gammelpolsen både i Brekken og i store deler av Rørosdistriktet som Henning Trøen, som må ha vært en fremragende spelman med et svært rikt og alderdommelig repertoar. Han skal også ha vært den siste spelmanen i distriktet som spilte hallingslåtter til dans.

Blant erfarne polsdansere er det gammelpolsene som er selve rosinen i pølsa på dansefestene. Det er når disse polsene etter Henning Trøen og andre spilles at

de virkelige stordanserne får vist hva de duger til og nesten svever over dansegulvet til det intense, kraftfulle og medrivende felespillet til Tron Westberg og hans likesinnede. Men som flere dansere har sagt til meg: Det er noe eget med spillet til n'Tron, både når han spiller alene og sammen med n'Magne (Haugom). Da blir det ofte magisk!

TRON WESTBERG

I 1999 var det landskappleik på Oppdal, og for første gang skulle det avholdes finalespill i A-klassen for vanlig fele og på hardingfele med de tre beste deltakerne fra det ordinære kappleiksspillet. De tre som kvalifiserte seg fra klassen for vanlig fele var Tron Westberg og gudbrandsdølene Leif Inge Schjøberg og Øystein Ovrum Rudi. Som forventet hadde Tron valgt seg en gammel pols fra distriktet som den ene av finalelåtene. Men det gikk et sus gjennom den overfylte finalesalen på Oppdal da det ble annonsert at den andre slåtten til Tron var selveste setesdalsgangeren Nordafjells, den mest kjente av rammeslåttene på nedstilt eller gorrlaus bass (f-bass).

Arne Fredriksen i Etnisk musikkklubb har skrevet følgende om det som skjedde: «Tron Steffen Westberg har med sitt drivende spel en egen evne til å sette salen i kok. Det sies at alle som fikk med seg Tron sin tolkning av slåtten Nordafjells under Landskappleiken på Oppdal i 1999, vil trolig huske denne fremføringen resten av livet.» Dette er slett ingen overdrivelse! Jeg var til stede som dommer og satt derfor helt inntil scenen ved dommerbordet. Da Tron hadde dratt i gang Nordafjells kjente jeg at jeg begynte å fryse på ryggen, og jeg fikk tårer i øynene av det følelsesladde og medrivende spillet. Ja, jeg kjenner at jeg i dag hele 13–14 år senere fortsatt fryser på ryggen når jeg tenker tilbake på denne opplevelsen. Applausen som brøt løs etter framføringen av slåtten var så kraftig at det best kan sammenlignes med et F-16 fly som akkurat bryter lydturen.

Det er dette som er så spesielt med Tron Westberg, han har dette lille ekstra som man blir grepet av enten man danser eller lytter til hans felespill: Stilsikkert, tradisjonelt, teknisk stødig, men framfor alt følelsesladd. Det er vel her det er riktig å benytte et begrep som kunstnernatur. Og bare for å ha sagt det: Han vant

finalespillet på Oppdal i 1999 og fikk dermed sin første kongepokal.

Tron Westberg (f.1968) kommer fra bygda Brekken like inntil svenskegrensen ca. 3 mil nordøst for Røros. Han meldte seg i 1978 på et av Annar Gjeltens felekurs, og Gjelten ble dermed hans første læremester. Etter hvert lærte han mye av de eldre medlemmene i Brekken spellmannslag, og kanskje først og fremst av Jørgen Tamnes (1915–2000). Senere har han lært mye hos Harald Gullikstad (f.1939). I tillegg har han alltid hørt mye på eldre opptak med spelmenn fra distriktet.

Tron er en allsidig spelman som under studietiden i Bø 1990–93 også lærte seg å spille hardingfele. Det var spesielt telespillet og spillet til Bjarne Herefoss han ble veldig fascinert av. Han hørte også mye på spillet til

Torleiv H. Bjørgum, som hadde en kraft i seg som appellerte sterkt til Tron Westberg. Bjørgum hadde på denne tiden langt på vei lagt bort hardingfela til fordel for den vanlige fela, som han mente hadde en kraft i seg som passet bedre til mange av de gamle setesdalslåttene, bl.a. Nordafjells.

Men det er i den tradisjonelle felemusikken i Rørosdistriktet og spesielt i Brekken at Tron Westberg har sitt hjerte og sine musikalske røtter. Her står han solid forankret i den gamle slåttetradisjonen etter Henning Trøen, Post-Anders og andre eldre kilder. Samtidig framstår han som en av landets aller fremste felespillere med et stort publikum som vil bli henrykket over å få en CD i hendene hvor Tron Westberg spiller gammelpols.

BJØRN AKSDAL

The folk music from Røros is music for everyday use, to be danced to. When I listen to old recordings of fiddlers born in the 1880s and 1890s, I feel that it is “playing for dance” that is expressed in their way of fiddling. The primary concern is not to play nicely and cleanly, but to get the dancers out on the floor and give them good dance rhythm. The *pols*'s energy and drive should appeal to the dancer, and the intensity must be maintained in order to keep the dance going. The *gammelpolser* are especially well suited to create energy on the dance floor, since these tunes have the most depth and draw in them. I have chosen an assortment of *gammelpolser* that I think have the wildness and power that is necessary to make for good dance. Several of them have not been previously recorded.

TRON

The start of our fiddling career began by the Borga river, a great trout river that runs through our childhood district, Brekken. Like most boys, we were down by the river both early and late, fishing as soon as the opportunity arose. Early on, Tron thought that we ought to fish further down towards the mouth of the river in Aursundsjøen because the chance for big fish was greater. Many large trout have been caught since that time! After the fishing season in 1978, we enrolled in a fiddle class with Annar Gjelten (1934–2003) as our teacher. We were keen, and the seed that was sown that autumn has now grown for over 30 years. Good, old tunes that we learned at a young age from the old fiddlers in Brekken Spellmannslag flourish like never before, and prove how timeless this music is. Tron has always had a special howl in his fiddle and a playing style that has captivated both dancers and audiences. Not least, I have had great personal benefit from having had Tron as a sparring partner through the years. So I always look forward to pulling out the fiddles and playing together. As a friend, I have also accompanied Tron through many of life's phases; there is no one I have been so angry with and no one so fond of. I still cannot forget how proud I was when he secured the royal trophy in Oppdal in 1999. I am glad that Tron has chosen to record an album exclusively containing *gammelpols* tunes, because I know that these are the tunes he does best.

MAGNE EGGEN HAUGOM

GAMMELPOLS

In the folk music milieu in the Røros district, one often encounters terms like *gammellek* or *gammelpols* when fiddlers play the really old, good *pols* tunes, and all connoisseurs of Røros music nod appreciatively when the fiddler announces that he will be playing a *gammelpols*. One expects something special. But what is really hiding behind this term?

There exist clear opinions among fiddlers in this country about what is old and what is new within traditional music. And it has been this way for a long time. In the same way, there exist clear opinions about what is local and what is foreign. Right from the oldest sources, except for during parts of the heyday of con-

cert fiddling, “local” and “old” have usually represented something positive, while “foreign” and “new” have represented something less admirable. In the Røros district these value norms are reflected in the popular terminology when one characterizes the different types of *pols*.

As a rule, in the folk music and folk dance milieu in Røros one operates with three main types of *polser*: *gammellek*, *skitlek*, and *svensklek*. The ranking is here entirely clear. The oldest and most locally coloured *polser*, *gammellekene*, are clearly considered to be the best and most valuable. Then follow the so-called *skitleker*. These tunes can be both local and of a certain age, but lack the *gammelleker's* strong stylistic local character, which also allows fiddlers outside the district to play these tunes with a certain validity. Finally we find that which is considered by many to be the lowest category, *svensklekene*, which have often been imported from Sweden in more recent times, i.e. over the course of the last half of the 1800s or in the beginning of the 1900s. Here we find both *masurka* tunes and *hamboer*, but also a good deal of Swedish *polska* tunes with a slightly newer quality. Several of these tunes may nevertheless have come to the Røros area in as early as the beginning of the 1800s, if not even earlier.

In the Røros district the term *lek* (tune) has, historically speaking, almost exclusively been used to describe *pols* melodies as a synonym for *slått* (tune), and if one is going to perform a *pols* one usually says that one will be playing a *lek*. If one plays other tunes one usually says that one will be playing a *reinlender*, a *vals*, a *bruremarsj*, etc. But does this therefore mean that the terms *gammelpols* and *gammellek* are completely synonymous?

Among the oldest and most characteristic *pols* tunes, *gammellekene*, there exists a special group of *polser* that, particularly in Brekken and in the eastern parts of Røros, has given rise to the term *gammelpols*. As their most important distinguishing characteristic, these *pols* tunes start with a pause, usually an eighth note pause, or, more rarely, a quarter note pause. This is a distinctive feature that has created some problems, especially for the less experienced dancers, who often perceive the first note as an upbeat and consequently

start the dance on the fiddler's second beat. Locally this is usually called to dance “next to” the rhythm, i.e. on the side of, or outside the fiddler's rhythm. Some also say that one dances against the rhythm. When one knows that the *rørospols* is often played with both asymmetrical rhythm and special accents one understands that this could easily create big problems in the communication with the dancers.

In addition to the delayed opening, another important distinctive feature of the *gammelpolser* is that the bow stroke on the third beat in the phrase's last measure is tied together with the first beat in the opening measure of the next phrase or in the repeat. This occurs in many of the *gammelpolser*, but certainly not in all.

Because the terms *gammelpols* and *gammellek* are to a large extent used interchangeably and can nevertheless often contain different elements, many people have begun to use the term *toerpols* to characterize the group of *polser* that start on the second beat, i.e. the *gammelpolser* in Brekken and several other places in the Røros district. The *polser* that begin on the first beat, i.e. on a full measure, are correspondingly called *energpolser*. In that way one may differentiate terms that refer to presumed age and terms that describe two different and clearly defined character types of the *pols*. This differentiation becomes even more important when we know that there also exist melodies of the same type as the *toerpols* both in Sweden, first and foremost in Jämtland and in Dalarna (*polska*), and in other Norwegian districts. But in both Valdres and Northwestern Norway, where examples of *springar* or *springdans* that start on the second beat can be found in older sources, this part of the tune tradition has disappeared in recent times.

In her dissertation on the second beat in *pols* playing in the Røros area (Rff-sentret 1994) Eva Hov concludes that the *toerpols* can in part be explained as a playing style, but at the same time there is something about the construction of the melody that causes some *polser* to always be played in *toer* form. The *toer* form is usually used with an older playing style, and usually on tunes with old-fashioned style features. Seen in such a way, the term *gammelpols* can perhaps still be justified. Hov means to have found clear signs that the *toer* form may have appeared in older times, in the encoun-

ter between the German and Polish concepts of rhythm, which, historically speaking, are two different ways of interpreting the rhythm in triple metre. The Polish concept of rhythm has shorter notes in the beginning and longer notes at the end of the measure (decelerating rhythm), and it starts directly on the melody, without an upbeat, and has a so-called feminine cadence with a half note as the final note on the second and third beats. Some also call this *masurka* rhythm. The German concept of rhythm has the longest notes at the beginning of the measure (accelerating rhythm), often an upbeat on the third beat, and a masculine cadence with a half note on the first and second beats of the final measure. This concept of rhythm can with a reasonable degree of certainty be characterized as waltz rhythm.

If we then turn back to the Røros district and the *gammelpols*, there is no doubt that it is in precisely this category of tunes that we find many of the best and most distinctive *polser*. In Brekken a lot of these tunes can be traced back to great fiddlers and tune sources like Henning Trøen (1834–1917) and Post-Anders Sjøvold (1883–1975), in addition to the Elvens and the fiddlers in Martavolden by lake Aursunden (Myrmo, Ingerbrigtsvold). All the same, no one can be so strongly linked to the *gammelpols* both in Brekken and in large parts of the Røros district as Henning Trøen, who must have been an excellent fiddler with a very rich and old repertoire. He is also supposedly the last fiddler in the district who played *halling* tunes for dance.

Among experienced *pols* dancers, the *gammelpolser* are the high point at the dance parties. When these *polser* after Henning Trøen and others are played, the truly great dancers get to show what they're worth, and nearly float over the dance floor to the intense, powerful, and riveting fiddle playing of Tron Westberg and others. But as many dancers have said to me: there is something special about Tron's playing, both when he plays alone and with Magne (Haugom). Then it is often magical!

TRON WESTBERG

In 1999 *landskappleik* (Norway's annual national folk music competition) was in Oppdal, and for the first time, finals were to be held in the A class for regular fiddle and Hardanger fiddle with the three best participants from the ordinary *kappleik*. The three who qualified from the class for regular fiddle were Tron Westberg, and Leif Inge Schjølberg and Øystein Ovrum Rudi from Gudbrandsdal. As expected, Tron had chosen a *gammelpols* from the district as one of the tunes for the finals. But a hum went through the crowded hall in Oppdal when it was announced that Tron's second tune was the *setesdalsgangar* Nordafjells, the most well-known of the *rammeslätter* or *gorrlaus* bass tuning.

Arne Fredriksen from Etnisk musikkklubb wrote the following about what took place: "With his driving fiddling, Tron Steffen Westberg has a distinctive ability to bring the hall to a boil. It has been said that everyone who experienced Tron's interpretation of the tune Nordafjells during *Landskappleiken* in Oppdal in 1999 will probably remember this performance for the rest of their lives." This is absolutely no exaggeration! I was present as a judge and was therefore sitting right up against the stage at the judges' table. When Tron started playing Nordafjells I felt a chill run down my spine, and I got tears in my eyes from the emotional and riveting playing. And today, a whole 13 or 14 years later, a chill still runs down my spine when I think back on this experience. The applause that broke loose after the performance of the tune was so powerful that it can best be likened to an F-16 plane breaking the sound barrier.

This is what is so special about Tron Westberg, he has that little extra something that one is seized by, whether one dances or listens to his fiddle playing: an unwavering sense of style, traditional, technically consistent, but above all emotional. This is where it is right to use a term like "artistic nature". And just to have said it: he won the finals in Oppdal in 1999 and as a result got his first royal trophy.

Tron Westberg (b. 1968) comes from the Brekken district close to the Swedish border, about 30 kilometres northeast of Røros. In 1978 he enrolled in one of Annar

Gjelten's fiddle classes, and Gjelten consequently became his first teacher. As time went on he learned a lot from the older members of *Brekken spellmannslag*, and perhaps first and foremost from Jørgen Tamnes (1915–2000). He later learned a great deal from Harald Gullikstad (b. 1939). In addition, he has always listened a lot to older recordings of fiddlers from the district.

Tron is a versatile fiddler who during his student days in Bø, from 1990 to 1993, also learned to play Hardanger fiddle. He became particularly fascinated by Telemark fiddling and the playing of Bjarne Herrefoss. He also listened a great deal to the playing of Torleiv H. Bjørgum, who had a power that was better suited to many of the old Setesdal tunes, including Nordafjells.

But it is in the traditional fiddle music from the Røros district, and especially from Brekken, that Tron Westberg has his heart and his musical roots. He stands solidly anchored in the old tune tradition after Henning Trøen, Post-Anders, and other older sources. At the same time, he stands as one of the country's very best fiddle players, with a large audience that will be delighted to get their hands on a CD on which Tron Westberg plays *gammelpols*.

BJØRN AKSDAL

Opptak: Anders E. Røine / Niels J. Røine i Sømmårstuggu på Billehaugen, Røros **Miks/Mastering:** Fridtjof A. Lindemann **Produsent:** Niels J. Røine
Tekst: Bjørn Aksdal, Magne Eggen Haugom, Tron S. Westberg **Engelsk:** Laura Ellestad **Foto:** Ingvil Skeie Ljones **Grafisk formgivning:** Eva Karlsson
Støtte: Norsk kulturråd, Fond for utøvende kunstnere, Brekken Spell- og danselag, Røros Folkedanslag, Røros Kommune, RørosBanken og Glåmos
Spellmannslag **Takk til** Bjørn Aksdal og Magne Haugom for tekstbidrag, og en spesiell takk til John Bernhard Sødal for lån av Sømmårstuggu